Toegang 1605 inv. nr. 7000[1] (oud inv. nr. 831r).
Ommelander inventaris/nopende/die wech deur Cropswolde

Wech in Cropswolde
XXXIII

Register van tweede caput
rakende
de wech nae ende door Cropswolde
nae ende van Drenthe, Overijssel, Gelder-
lant, Hollant ende ander provincien
het sluiten, besetten end wapengebruck
op dien.
Met particuliere stadts heimelijck op-
gesette Swijch Toll in de pont ofte
tolcamers lijste niet bekent.

Copia num. 1
Ommelander schrift ofte deducti 13 junij 1648 ter vergadering van haer Hog. Mog. ingedient met de conclusie tot vrij ende aller manichlijck gebruick met illio? affschaffen der wech wendinge als oock der ingevoerde heimelijcke Swijch Toll van dien.
Copia num. 2
Acte van commissie van de Generaliteit ofte Admiralitiet op deselve passage ofte wech met een publicq opsichter. Dat aldaer door de passerende paerden, wagen, karen ende andersints de convoijen ende licenten niet werde gefraudeert, gelijck op sodane publieq passagien ende wegen publicque opsichters werden gelecht.
Copia num. 3
Ambtman Albert Sijgers (bedienende aldaer in't Gerichte wegens de Statdt de jurisdictie ofte recht) den 6 November 1641 uitgegevene placcaet om door dit middel die n.b. vrembde passagiers ende booden nae Groningen te dwingen om alsoo eerst een vanck te maken van de vrembde man, die door 't sluiten ende besetten van dese pas ofte wech somtijts een, somtijts anderhalff, somtijts oock wel twee demael in haere reise werden becortet.
Copia num. 4
Gelijcke placcaet 8 Maij 1647 van Jochum Canter Ambtman ofte Richter wegen de Stadt aldaer tegens n.b. vrembde passagiers en booden dervende de provincie Omelander ende Oldampster ingesetenen voor als noch niet an dat de vrembde passagiers ende booden deselve wech met wagens, paerden ende bijhebbende goderen niet sullen passeeren. Dat oock niemant n.b. te scheepe sodane vremde passagiers

[1] Zie ook Toegang 1605 inv. nr. 7001.

booden ofte der selver goederen door Foxhol sal brengen
bij confescatie van wagen, paerden ende goederen.
[In margine:] n.b. confiscatie
Dat tot onderhoudinge van dien de Amptman sauvegarde
aldaer heeft gelecht.
[In margine:] n.b. sauvegarde

Alwaer veer dingen staen te notieren:

1. Bij aldien dit waer een privæta servitus ofte wech datter was een prædnun? dominicus ende een serviens gelijck de natuere van sulck private wech is maer? om den vrembde passagiers ofte booden meer interdiceert als die dorpen ende ingeseetenen an ’t landt Gorecht ofte Oldampt.

2. Waerom de vrembde man met haer goederen toe … … booden die schipvaert te water over Drentsche ofte Suitlaer Meer, anders als om de neringe nae Groningen te dwingen. Het gae met de vrembde coopman ende booden soo het will.

3. Off de Statdt ofte Amptman heeft het jus confiscande want genomen dat iemant ginck ofte vaerde over een anders particulier landt, soude die daer om hebben ’t recht van te confiseeren wagen, paerden ende goet? Ende is dat niet violatio van jus principis majestetis? Offte provinciæle hoocheit? [in andere hand] Tegens decisie anno 1597, 1599 en 1640.

4. All waer dese wech particulier als niet, heeft daerom de Amptman, Stadt ofte particulier recht van te leggen sauvegardes? gewapende soldaten? ende volck? Ende is dit niet wederom een inbreuck haer Hog. Mog. decisies provinciael recht van hoocheit?

Copia num. 5
Bewijs van dat op verscheiden plaetzen in de provincie, in specie te Zuidbroeck, meede slachboom heeft gestaen, die in voertijden des nachts uit vreese van rovers, paerdendieven hadden toegestaen. Niet weetende off daer gelt voor ’t sluiten ende openen is betaelt. Zodat meede tot Cropswolde gelicke slachboom heeft gestaen ende noch staet. Niet anderswietende off deselve heeff uit gelijck vreese voor paerdedieven, ruitertochten, vianden, roverije meede haer begin. Van welcke Cropswolder boom voortijts van de doorgaende waegens ende paerden wel eenich gelt genomen. Niet anders wietende als voor het op ende toe sluiten. Dat voor ongeveer tijn jaeren eerst deselver als een tol is verpachtet[2]: sulx dat een wagen 3 stuiver, een paert ofte koe 2 stuiver, een osse 2 stuiver, een vool ofte jonck beest 1 stuiver heeft gegeven.

n.b. Arbeitsloon voor op ende toe sluiten is gedegenereert in een particulier Stadts toll in haer pont ofte tolcameren

[2] Volgens de Ommelanden was de tol dus pas sinds 1638 verpacht.

lijste niet bekent bij den Ommelanden meede beleden
de den prince van ’t landt niet geconsenteert
geene toll lijste beraemt.

Copia num. 6

Bewijs van Roeleff Reiners ende Claes Nijenborch ende ingesetenen tot Cropswolde: dat voor dato des Amptman Sijgers placaat, anno 1641 angeslaegen, noit eenige vrembde booden ofte passagiers aldaer sijn opgehouden ofte in haer reise belet, wanneer die geene n.b. onvrije goederen bij haer hadden ende haer toll betaelden.
Jae, dat de eerste boomsluiter daer jaerlicx eerst ses elle laken voor op ende toesluiten hadden genomen, tot dat deselve eerst voor tijn jaeren is verpachtet.
n.b. niet anders als arbeitloon, naderhant een toll uit is gemaeckt.

Copia num. 7

Tuichenisse van 17 persoenen: dat dese wech langs Lieve Vrouwenlane van Colham oft door Cropswolde lange jaeren ende alle tijt is gebruckt voor een gemeen passagie van de Oldampten, van Durswolt ende ander quarteren langs de selve onverhindert nae Drente, Overijsel, Gelderlandt, Hollandt ende ander provincien.
Jae, dat geduijrende de paepsche religie ende superstieusse devotie uit verscheiden provincien ende coninkrijcken deselve ge gemeene wech door gereist sijn om offeren ende beedevaerten te doen an die bij ouders wijdvermaerde Lieve Vrouwe tot Cropswolde, die destijdes veele ansoeck gehadt hefft, gelijck nu Lieve Vrouwe tot Scharpenheuvels ende hal? Dat oock de selve passagie voor jongste verbot placcaeten alle tijdt is gebruckt onverhindert voor een algemeene wech ende passagie.

Copia num. 8

Tuichnisse van Hindrick Elties ende Ebel Elties tot Zuitbroek: dat sij met een Hamborger boode ende ander vrembde coopluiden den 24 Julij 1641 waeren gevaren van Zuitbroeck na Cropswolde om te reise nae Beilen. Dat de boomsluiter aldoen de boom heeft toe geslooten, seggende ende tonende dat hem sulcx van Borgemesteren ende Raedt was belastet geen coopluiden, insonderheit geen booden door te laten.

Nb. primo: dit is de eerste begin anno 1641 van verhindering
ende sulcx eerst op Borgemesteren ende Raedts
bevel sonder placcaet.
Daerop ’t selve jaer in November het eerste ver-
bot placcaet van Albert Sijgers ende
soo voort tot nu toe is gevolget.

Copia num. 9

Dat eener Tiacko Lupkens, voerman tot Suitbrocke in ‘t Oldampt, niet weetende van sulck Borgemesteren ende Raats niewicheit ofte Ambtmants verbot, na oude voet ende gewoonte willende vaeren door dese slachbom ofte gemeene wech sijn

peerden sijn genomen.
Copia num. 10
Dat de boemsluiter Alije Jansen ende Abraham de Weert
anno 1642 rondelijck hebben verclaert, dat eenige soldaten 10
daegen daer hadden geleegen wegende Admiralijtiet tot geen
ander einde als te passen op de convoijen ende licenten sonder
enighe last te hebben tgen de booden ofte passagiers.

Uit dese insichten dat convoijen ende licenten nu
souden werden gefrustreert is eerst de slachboom
ende opsicht aldaer gecauseert.

Copia num. 11
Omlander acte verclaringe ende protest voort in 't
jaer 1641 doen eerst dese faitelijch…? van verhinderen deser
passagie ende wech door des Ambtmans publicatie quam ander
dach ? dat sulck fait ende heimlick tol is nul tegens Hare
Hoog Mogende dicisien provinciale hocheit ende recht.

Waertegend de Oldampten meede hebben
geprotesteert ende geremonstreert.

Copia tweemael num 12
Het een een Omlander placcaet dat de Omlanden
sulck sluiten van wech 2 heimelijck tol vermenende
ende de Stadt vermaent sijnde niet affstaende. Oock ter occasie
van dien bevindende dat de Stadt meer particuliere lasten ende
tollen also hadden ingevoert, is bij de Ommelanden opent-
lijck met gedruckte placcaten daer tegens geprotesteert
oock een ieder bij straffen om niet toe betalen ofte heff ende
geinterdiceert.

Oock bj de Oldampte, voor soo veele haer an-
gaet nae te comen geaccepteert beide onder num.
12 annex.

Copia num. 13
Attestatie van verscheiden passagiers ende booden dat sij comende
anno 1641 om te reisen door Cropswolde deene boom was
gesloeten ende het doorvaeren geweigert bij den Schout.
Copia num. 14
Attestatie van eener Hemmo Reints komende met eenige vremb-
de passagiers, wonende tot Zwol, voor de slachboom tot Crops-
wolde, de boomsluiter het door passeeren heeft gewei-
gert; der passagiers coffers opgeslooten ende geviusentert. Jae,
dat de passagiers groot gelt biedende met geen schip hebben
mogen passeeren. 1 Julij 1642.
Copia num. 15
Attestatie, beclachte ende hant van adelijcke persoenen uit
het coninckrijcke Poolen, dat sie comende toe
Cropswolde de vrij pas is verhindert ofte geweigert
Den 8 Junij 1644.
Copia num. 16

Attestatie ende verclaringe van Jan Hindricx, boode van Amsterdam, Hans Dulwolt uit Pruisen, Christiaen Muler van Hamborch: dat sie boode ende passagiers komende noch verleden Maij 1648 tot Foxholl, van de soldaten aldaer sin belet. Wederom hebben moeten vaeren an de brugge daer an de soldaten wagen en parden souden laetten, maer door beede wise geconsenteert om nae Groningen te moegen vaeren. Dat de soldaten hadden geseit te hebben n.b. sauvegarde van de heeren uit Den Hage ende van de heeren van Groningen.

Soldaten te leggen op weegen ende stegen, wagen, paerden ende goederen; antasten ende maecken prise van vrembde passagiers tot sulcke fa…? te geven sauvegarde ende last bij een particulier majestraet? ofte stadt bueten kenniss toe? doent ofte consent van 't landt becleede de halve prince.

Is notoir gewelt ende infractie van provinciale hoocheit.

Copia num. 17

Copia eener missive bij de van Zutlaren in Drenthe an die van 't Oldampt, klagende gelijckvals dat door te seluiten van dese wech haer de neringe wert affgesneden; versoeckende dat deselve wederom mogen werden gebruckt als voor desen.

18

Te noteren dat an deselve wech iss geleit ende noch licht eene schanse tot affweringe van 's lants inval door dese gemeene ende publicq wech.[3]

Dat geheele anees, soo van de Staten, Hessen en ander uit ende nae Ostvrieslant, Westphalen, stift Munster, stift Ceulen, Overijsel ende andere provincien, nergens anders als door dese publicq pas sijn gepasseert ende passeren als noch vrij ende onbespijrt.

Dat noch die van Cropswolde, noch die van Wolffsbargen, eenige passagie ofte wech hebben om te comen van Groningen nae Drenthe, nae den Ommelanden ofte elders; noch oock selve de stadt Groningen, noch de Ommelanden, noch Oldampten, noch Drenthe, noch Overijssel, Gelderlandt ofte eenige provincie, om te comen nae Cropswolde ofte Wolffsbergen als door dese passagie en wech. Daer het doch is tegens de natuere datter ergens op den aertbodem soude sijn eenich landt dorp ofte stadt, daer niet soude aff ende toegaen een publicq passagie ofte wech.

Wat haer Hog. Mog. Committeerden bij occulare inspectie seker hebben bevonden. Wat paerdencopers ende

---

[3] Er bevond zich dus een kleine schans aan de weg.

paerden uit vrembden landen in ’t nemen van oculare inspectie de Heeren selve hebben gesien toe riden, varen ende gebrucken dese passagie ende wech, is deselve best bekent ende coenen daer van doen rapport.